Innlandet fylkeskommune

Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune 2022–2026(31)

Forord

Livet er kort, kunsten er lang
Hippokrates formulerte med få ord kunstens evighetsperspektiv. Kunsten har en fantastisk egenverdi. Gjennom kunsten kan vi skape historier som fortelles om 200 år.

Kulturen har lange linjer, men fyller samtidig livene våre daglig med glede, alvor, tristhet og humor. Den utfordrer oss og behager oss. Kulturelle opplevelser bringer oss sammen, eller gjør det lettere å være alene. Livene våre blir rikere når vi får ta del i kulturens univers.

Innlandet skal være en god arena for å skape og oppleve kultur. Vi ønsker å se kulturen i et større samfunnsperspektiv. Det er levebrødet til mange, og det gir opplevelser til enda flere. Det setter oss på kartet, både i Norge og verden, og er et viktig trekkplaster for tilreisende.

Jeg er imponert og takknemlig overfor alle utøvere, arrangører, frivillige og andre gode krefter som bidrar til et levende kulturliv. I kulturen er det rom for både sterke røtter og store drømmer. Den er på mange måter limet i samfunnet, og den gir oss identitet og stolthet. Samtidig er den i stadig utvikling. Derfor er det viktig med en felles kulturstrategi, og nå starter jobben med å sette den ut i livet.

Forhåpentligvis kan vi bidra til at flere tørr å satse og at flere lykkes. Vi har virkelig eventyrlige muligheter i kulturfylket Innlandet. Og med det som utgangspunkt var det naturlig for fylkestinget å legge lista der den bør ligge: Innlandet – best på kultur!

Even Aleksander Hagen
Fylkesordfører i Innlandet

Forside foto: Lars Opstad

Innhold

1. Innledning og bakgrunn 4
1.1. Formålet med kulturstrategien 4
1.2. Visjon og hovedmål 4
1.3. Regionale føringer 4
1.4. FNs bærekraftsmål 6
1.5. Nasjonale føringer for kulturen i Innlandet 6
1.6. Kulturpolitikk og fylkeskommunen som samfunnsutvikler 6
1.7. Det utvidede kulturbegrep og kulturens verdi 7

2. Strategier – felles innsatsområder 8
2.1. Felles innsatsområder 8
2.2. Kulturfeltets klima- og miljøarbeid 9
2.3. Digitalisering og digital formidling 10
2.4. Kunnskap-, kompetanse- og modellutvikling 11
2.5. Kulturarrangement i Innlandet 12
2.6. Kulturelle arenaer, møteplasser og landskap 14
2.7. Kultur og kreativ næring - kultur som levevei 15
2.8. Barn og unge i Innlandet 16

3. Strategier – fagområdene 18
3.1. Kunst og kultur 18
3.2. Den kulturelle skolesekken 20
3.3. Fylkesbibliotek 22
3.4. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 24
3.5. Kulturarv 26
3.6. Fylkesarkiv 30

1. Innledning og bakgrunn

1.1. Formålet med kulturstrategien

Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune 2022 – 2026 (31) er et overordnet politisk styringsdokument. Strategien omfatter alle av Kulturavdelingens ansvarsområder innenfor kulturfeltet. Fagansvaret for de ulike områdene er lagt til disse fagseksjonene:

- Kunst og kultur
- Den Kulturelle skolesekken
- Fylkesbiblioteket
- Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv
- Kulturarv
- Fylkesarkivet

Formålet med strategien er å legge grunnlaget for en langsiktig og offensiv kulturpolitikk med forutsigbare rammer for fylkeskommunens kulturarbeid. Strategien skal gi fylkeskommunens arbeid på kulturfeltet tydelig retning med klare prioriteringer. Et strategisk kulturdokument vil framheve kulturfeltets egenverdi og den betydning kultur har for utviklingen av samfunnet i Innlandet.

Foruten å gi retning for arbeidet de kommende årene, er fylkeskommunens mål at strategien skal mobilisere aktører i hele Innlandet til felles innsats og samarbeid for utvikling og nyskaping, der ambisjonen er å løfte Innlandet som kulturfylke. Dersom en kulturstrategi skal fungere som et verktøy for veivalg, betyr det imidlertid at utvalgte områder må bli synliggjort og prioritert. Slike prioriteringer er et resultat av kunnskap, innspill og råd fra kulturfeltet, men også av økonomiske rammer og politiske valg. Det betyr ikke at det øvrige er glemt.

Strategien redegjør ikke for konkrete prosjekter og tiltak. Tiltak og prosjekter som skal være med å realisere strategier og mål vil bli omtalt i egne handlingsplaner.

Kulturstrategien har et langsiktig mål som strekker seg over en 10 års periode og følger slik Innlandsstrategiens tidshorisont. Innlandsstrategien er fylkeskommunens overordnede plandokument. En plan som har et tiårsperspektiv må samtidig være åpen for rullering eller justeringer som for eksempel følge av nye utfordringer, trender eller nye politiske føringer. Strategiene er derfor ikke statiske, men må vurderes og tilpasses endrede omgivelser og behov.

Strategiens målgruppe er først og fremst er de mange kulturaktørene innenfor feltene kulturarv, arkiv, kunst, bibliotek, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Innlandet. Foruten disse er kommunene i Innlandet, frivillige organisasjoner og ulike institusjoner, slik som blant annet utdanningsinstitusjoner viktige målgrupper. Det samme er næringslivet og, andre som ønsker å delta i arbeidet med å utvikle kulturlivet i Innlandet.

Sigrid Undset sin skrivemaskin. Foto:Tone Kolaas

1.2 Visjon og hovedmål

Visjon for Innlandet fylkeskommune:

Innlandet eventyrlige muligheter

Hovedmål for Innlandet fylkeskommune:

- Fremme god helse og høy livskvalitet
- Levende, trygge og inkluderende byer og bygder
- Relevant og god utdanning og muligheter for livslang læring
- Høy sikkerhet, god fremkommelighet og bærekraftige løsninger i trafikken
- Tilrettelegge for grønn og innovativ verdiskaping og arbeidsplassutvikling
- Et mangfoldig kulturliv og god ivaretakelse av kulturarven
- God og kunnskapsbasert samhandling i samfunnsutviklingen
- Bærekraftig naturforvaltning og reduserte klimagassutslipp
- En effektiv, tillitsskapende og utviklingsorientert organisasjon

Visjon for kultur i Innlandet:

Innlandet - best på kultur

Hovedmål for Kulturavdelingen:

- Gjøre det lett å være fysisk aktiv i hverdagen
- Attraktive kulturtilbud og gode møteplasser i nærmiljøet
- En sterk og engasjert frivillig sektor
- Gode muligheter for aktivitet, opplevelser og utvikling innen kulturlivet
- Kulturarven blir ivaretatt for identitet, opplevelser og verdiskaping
- Nyskapende og gode digitale løsninger i kultursektoren
- Være et ressurssenter for den regionale og lokale samfunnsdokumentasjonen.
- Bevaring og gjenbruk av bygninger som klimatiltak

Delmål og strategier:

Delmål og strategier synliggjøres i kapittel 2. Felles innsatsområder og kapittel 3 seksjonens fagkapitler.

1.3 Regionale føringer

De regionale føringene for Kulturstrategi 2021 – 25 (2031) er Innlandsstrategien. Kulturstrategien skal her bidra til å realisere Innlandsstrategiens visjon «Innlandet eventyrlige muligheter» og de overordnede langsiktige utviklingsmålene. Innlandsstrategien – Regional planstrategi for Innlandet 2020–24 – redegjør for utviklingstrekk og utfordringer og vurderer utviklingsmulighetene. De langsiktige målene i Innlandsstrategien er:

- bærekraftig ressursforvaltning som gir utvikling og nye arbeidsplasser.
- levende lokalsamfunn med bærekraftige byer, tettsteder og bygder.
- at aktører i fylket vårt får større nasjonal betydning og synlighet.

I arbeidet med å nå målene er det vedtatt fire innsatsområder; innbyggere, innovasjon, inkludering og infrastruktur. Kultur har en sentral rolle i alle av disse områdene.

Innbyggere: Det skal være godt å bo, leve, jobbe og utdanne seg i Innlandet.

Innovasjon: Innlandet skal utvikles gjennom nyskaping, innovasjon og økt kompetanse

Infrastruktur: Innlandet skal ha velfungerende og sikker infrastruktur som fremmer bosetting og arbeidsplassutvikling

Inkludering: Alle skal kjenne tilhørighet og trygghet og ha like muligheter i Innlandet
De tre overordnede dokumentene for disse innsatsområdene er de regionale planene for: Samfunnssikkerhet, Klima, energi og miljø og Inkludering. Planene er tverrsektorielle og gir

ikke rom for å synliggjøre det enkelte fagområdets bredde, prioriteringer og satsinger. En egen kulturstrategi for Innlandet har derfor en viktig funksjon.

1.4 FNs bærekraftsmål

Arbeidet med Innlandsstrategien og kulturstrategien, samt fylkeskommunens øvrige planer, er forankret i FNs bærekraftsmål. Bærekraftsmålene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål, som gjelder alle land i hele verden, både fattige og rike.

Fylkeskommunene og kulturfeltet er slik en nøkkelaktører for å realisere bærekraftsmålene i Norge gjennom sin rolle som samfunnsutvikler. I samarbeid med ulike institusjoner, bedrifter, organisasjoner og kulturarrangement skal fylkeskommunen på kulturfeltet gjennom ulike satsinger, være med å påvirke den sosiale og fysiske infrastrukturen og befolkningens levekår og utviklingsmuligheter.

Innlandet fylkeskommune har en viktig forpliktelse for den sørsamiske urbefolkning og skogfinner, romani/ tater og jøder som tre av fem nasjonale minoriteter. Fylkeskommunen har også et viktig ansvar for å legge til rette for universell utforming som senker terskelen for deltakelse og opplevelser.

Marja Mortensson. Foto: Mostafa Pourbayat.

1.5 Nasjonale føringer for kulturen i Innlandet

Kulturfeltet er et svært mangfoldig og omfattende fagområde med nasjonale føringer fra ulike departement. Det betyr at en rekke ulike stortingsmeldinger, nasjonale strategier, lovverk, men også overnasjonale føringer ligger til grunn for fylkeskommunens arbeid, prioriteringer og handlingsrom. Se vedlegg for oversikt over disse.

1.6 Kulturpolitikk og fylkeskommunen som samfunnsutvikler

Kulturpolitikk forstås som det offentliges engasjement på kulturområdet, herunder systematisk finansiering, organisering, regulering og legitimering av kulturproduksjon, formidling mm. Den nasjonale politikken er summen av det som skjer på statlig, regionalt og lokalt nivå og må dermed inkludere virkemidler på alle tre nivå. Derfor utformes den nasjonale kulturpolitikken både nedenfra og ovenfra.

Den regionale kulturpolitikken har endret seg i løpet av de siste årene i takt med forventningene til fylkeskommunen som regional samfunnsutvikler. Det betyr at den fylkeskommunale kulturpolitikken og dens satsinger må utformes og realiseres i samarbeid med nasjonale og lokale aktører og samarbeid med aktører på tvers av grensene mellom det offentlige og private. Fylkeskommunen har slik et ansvar for en helhetlig og ønsket utvikling. Samfunnsutvikling handler om summen av innsats rettet mot blant annet klima og miljø, folkehelse, kompetanse, kultur, ressursforvaltning, samferdsel og næringsutvikling.

Den regionale samfunnsutviklerrollen handler om:

- å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen, tilpasset regionale og lokale forhold
- å mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn
- å samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk
- å stimulere til samarbeid mellom kommuner, på tvers av fylker og mellom forvaltningsnivå.

UKM. Foto: Håkon Rybakken

1.7 Det utvidede kulturbegrep og kulturens verdi

Kulturbegrepet brukes både i snever og i vid forstand. I denne strategien som omfatter mange av kulturfeltets fagområder har vi valgt å benytte det såkalte utvidede kulturbegrepet, som omfatter hele bredden slik som blant annet; kunst, kultur, bibliotek, idrett, friluftsliv, frivillighet,ungdomsarbeid, kulturarv, arkiv, og kulturnæring.

Kulturmeldingen fra 2018 er tydelig på at kultur har verdi i seg selv. Meldingen slår fast at kultur blant annet handler om identitet, historie og demokrati. Refleksjon, samtale og fellesskapsfølelse er også effekter av kunst og kultur. Meldingen understreker betydningen av at kultur har en samfunnsbyggende kraft. Denne kraften ligger først og fremst i evnen til å være verdiskapende i kulturell betydning. Det vil si at kulturen står for foredling av verdier knyttet til dannelse, nyskaping, mangfold, kvalitet, ytringsfrihet, identitet og toleranse. Kulturen skal ha evnen til å kritisere, utfordre og påvirke «det bestående», og til å komme med alternative løsninger på viktige samfunnsspørsmål. Kulturens egenverdi ligger altså som en forutsetning for at kulturen kan ha andre effekter, for eksempel som verktøy i arbeid med integrering, folkehelse, næringsutvikling for å øke folks trivsel og bolyst.

Kulturpolitikk har derfor også en instrumentell verdi, der bevilgningshavere til kulturformål vektlegger ringvirkningene av en god kulturell infrastruktur, kulturelle arrangementer og aktiviteter. Et kulturpolitisk strategidokument som gir føringer for bruk av offentlige midler, må derfor ses i lys av begge disse verdidimensjonene. Der fylkeskommunen som samfunnsutvikler, er opptatt av at kultur skal spille en viktig rolle i realisering av politiske mål, samtidig som at kultur skal ha en verdi for den som skaper, utøver, opplever og deltar.

Bokbussen. Foto: Marius Græsby

2. Strategier – felles innsatsområder

2.1
Felles innsatsområder

Fylkeskommunen prioriterer sju overordnede tverrfaglig innsatsområder

- Kulturfeltets klima- og miljøarbeid
- Digitalisering og digital formidling
- Kunnskap-, kompetanse- og modellutvikling
- Kulturarrangement i Innlandet
- Kulturelle arenaer, møteplasser og landskap
- Kultur og kreativ næring - kultur som levevei
- Barn og unge i Innlandet

Disse felles innsatsområdene representerer viktige utfordringer og utviklingsmuligheter for alle av kulturfeltets fagområder. For best mulige resultater, ønsker fylkeskommunen her et særlig fokus på samarbeid på tvers av fagfelt og sektorer, både internt og eksternt med bruk av ulike ressurser og kompetanse. Fylkeskommunen ser det her også naturlig å se over landegrensene for slik å kunne ta del i virkemiddelordningene som finnes for internasjonalt samarbeid, slik som blant annet beskrevet i fylkeskommunens Internasjonale mål og handlingsplan.

Disse innsatsområdene tydeliggjør fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle, som innebærer at fylkeskommunen skal ta ansvar for en helhetlig og ønsket utvikling på tvers av sektorer. Det innebærer blant annet et ekstra fokus på å mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn, samt å samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk.

Skiblander Hamar. Foto: Marius Græsby

2.2
Kulturfeltets klima- og miljøarbeid

Kulturfeltet er en viktig faktor i arbeidet med en bærekraftig utvikling for både klima og miljø. Gjennom kulturlivet bindes lokalsamfunn sammen, og utgjør en helt sentral suksessfaktor i arbeidet med by- og stedsutvikling. Kultur skaper gode steder å bo, og gir steder og innbyggere identitet og tilhørighet, både gjennom det materielle og det immaterielle. Gjennom en bevisst bruk av kulturfeltet innen miljøforvaltningen kan Innlandet fylkeskommune bidra til å skape fysiske steder og sosiale forhold som er gode å leve i.

Kulturfeltet er sentralt gjennom tilrettelegging av opplevelser i vårt fysiske miljø. Bærekraftig bruk av natur og miljø er derfor avhengig av en aktiv besøksforvaltning. Fylkeskommunen har her en viktig forvaltningsrolle, både mot de mange verneområdene og i tilrette-leggingen rundt kulturopplevelser. Samarbeid på tvers av sektorer, tilskuddsforvaltning og prosjektarbeid kan bidra til en bærekraftig utvikling som både ivaretar innbyggere, næringsliv, besøkende og miljøet.

Kulturmiljøforvaltningen bidra sterkt til en bærekraftig utvikling gjennom gjenbruk, rehabilitering og oppgradering av eksisterende bygningsmasse. Dette reduserer byggesektorens utslipp og forbruk, og setter vern gjennom bruk inn i et sentralt og relevant samfunnsperspektiv. Innlandet fylkeskommune har gjennomført undersøkelser som viser at effekten av små og mellomstore tiltak i eldre bygninger er stor. Undersøkelsen viser at tiltakene gir både innsparing i energibruk, økt komfort og reduksjon av klimagasser. Mange av tiltakene både er rimelige og forholdsvis enkle å gjennomføre. Kulturstrategiens fokus på disse utfordringene må sees i sammenheng med Regional plan for klima, energi og miljø.

Ullinsvin. Foto: Tone Kolaas

Mål:
Kulturfeltet brukes som en ressurs for samfunnsutvikling og klima- og miljøarbeid i Innlandet.

Strategier:
- Innlandet fylkeskommune skal redusere sitt eget klimaavtrykk
- Bruke kulturressurser for å styrke sosial tilhørighet og lokal utvikling
- Fylkeskommunen skal ta en aktiv og koordinerende rolle i besøksforvaltningen for å sikre at hensynet til klima og miljø ivaretas i tilrettelegging av kulturelle opplevelser
- Bidra til videreutvikling av kulturformidling og pedagogiske opplegg for å vise effektene av klimaendringene.
- Bygge og formidle kunnskap om klimagevinsten av å gjenbruke eksisterende bygningsmasse fremfor å rive.

2.3
Digitalisering og digital formidling

Den digitale teknologien gir oss muligheter til å formidle kultur på stadig nye måter. Samtidig har terskelen for ytring, deltaking og interaksjon blitt lavere. For mange har denne utviklingen gitt muligheter til å delta i nye aktiviteter, men ikke minst også anledning til å oppleve og gjøre seg kjent med helt nye kulturuttrykk og aktivitetsopplevelser. Bruk av ny teknologi og digitale tjenester gir kultur- og medieaktører nye, miljøvennlige muligheter for å produsere, distribuere, formidle og ta vare på informasjon og kulturelle uttrykk. Lettere tilgang til kulturen har en viktig demokratisk funksjon. Gjennom digitaliseringen blir også materiale og data som det offentlige jobber med tilgjengelig for flere, noe som åpner for en bedre inkludering av innbyggerne i vårt arbeid. Det gir samtidig en mer gjennomsiktig og effektiv forvaltning, og styrker demokratiet og rettssikkerheten. Ved hjelp av teknologi kan vi digitalisere de historiske kildene og regionens kulturarv, og gjøre dem tilgjengelige for allmenheten. Dette er et viktig utgangspunkt for forskning, politikkutforming og verdiskaping. Ny teknologi og digitale kilder kan videre være grunnlag for nye forretningskonsept og ideer knyttet til næring.

Men mangfoldet og kvaliteten av ulike kulturuttrykk som formidles gjennom ulike media er imidlertid stor. Selv om variasjonen, tilgjengeligheten og mulighetene er større enn noen gang, trekker denne utviklingen også i retning av fragmentering og kulturell likedanning. Utenforskap kan også være resultat av økt digitalisering og færre fysiske møteplasser. Digitalisering kan slik lede til en innsnevring av mangfoldet i enkelte deler av kulturlivet. Det er derfor av stor betydning med kulturinstitusjoner, som kan være med å rettlede eller opplyse publikum i kraft av den kompetansen, kunnskapen og innsikten de har.

VR-forum Hamar. Foto: Mariann Bjelle

Mål:
Innlandet har gode digitale og teknologiske løsninger som bidrar til formidling, kunnskapsutvikling, opplevelser og digital kreativitet i kultursektorens arbeidsfelt.

Strategier:

- Samarbeide med kommuner, fylkeskommuner og statlig sektor for å utvikle gode bevaring- og innsynsløsninger i kulturarvsmateriale.
- Støtte kulturmiljøer som tar i bruk ny teknologi til produksjon, formidling og verdiskaping.
- Bidra til at Innlandets kulturinstitusjoner er kompetente og relevante aktører på digitale plattformer.
- Bidra til utvikling av digitale plattformer, og teknologiske løsninger som gir kulturlivet og innbyggere i Innlandet et enklere og bedre tjenestetilbud.
- Bidra til læringsarenaer for å heve den digitale kompetansen.

2.4
Kunnskap-, kompetanse- og modellutvikling

Kunnskap og kompetanse legger viktige premisser for hvordan en forstår omgivelsene og hvilke løsninger og utviklingsmuligheter den enkelte aktør ser. I et samfunn i rask endring, endres samtidig også kravene og forventningene til samfunnets ulike aktører. Det innebærer blant annet å gjøre feltet i bedre stand til å løse sine daglige oppgaver mer effektivt, men ikke minst at de skal være i posisjon til å drive utvikling og verdiskaping. Samarbeid og utveksling av kunnskap og kompetanse mellom kulturfeltet, kommuner, utdanningsinstitusjoner, frivillig sektor og andre samfunnsområder, som for eksempel næring og helse, der fagområder kan ses i sammenheng, er her av stor betydning. Store geografiske avstander og spredte fagmiljøer kan gjøre terskelen for samarbeid utfordrende.

Samtidig ligger det ikke automatikk i at aktører i nærheten av hverandre utveksler erfaringer og tar del i hverandres kompetanse. Ofte må et slikt samarbeid fasiliteres eller legges til rette for, dersom en skal lykkes med å koble aktører.

Eksempelvis kan forpliktende samarbeids- og nettverksmodeller mellom offentlig, privat og frivillig sektor, effektivisere arbeid og gi økt måloppnåelse. For eksempel vil samarbeidsavtaler mellom Innlandet fylkeskommune og NTNU og HINN være viktig med tanke på kunnskap- og kompetanse-utvikling.

Hundorp 2021. Foto: Bjørn Filip Holm

Mål:
Kulturlivet preges av høy kulturfaglig kompetanse, samarbeid og aktiv deling av erfaringer og kunnskap.

Strategier:

- Kulturfeltet skal styrkes gjennom å initiere til forskning og undervisning om relevante kulturfaglige problemstillinger for Innlandet.
- Arbeide for å styrke kulturutdanning som en viktig ressurs for kulturlivet.
- Kulturfaglig kompetanse i kommunal-/ fylkeskommunal og frivillig sektor skal styrkes.
- Det skal legges til rette for nettverk, utdanningsmuligheter, arenaer og møteplasser for kunnskap og kompetanseutvikling.
- Fylkeskommunen skal bidra til å utvikle effektive modeller for samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor.

2.5
Kulturarrangement i Innlandet

Innlandet har en lang og stolt tradisjon for gjennomføring av arrangement og er en av landets sterkeste arrangementsregioner med et stort mangfold av små og store idretts- og kulturarrangement og konferanser gjennom hele året. OL på Lillehammer i 1994 har vært sterkt medvirkende til denne utviklingen og arven fra den gang holdes fortsatt ved like. Regionen fremstår som et nasjonalt og internasjonalt utstillingsvindu for kvalitet og kompetanse innenfor arrangementsfeltet. Verdiskapingen som skjer gjennom arbeidet med arrangement handler både om økonomiske og sosiale ringvirkninger.

Arrangement er viktige arenaer for samfunnsbygging. Her synliggjøres fortellinger, kunstnere, utøvere og det unike som kulturen i Innlandet har å by på. Dette bidrar til å utvikle kulturlivet, gir kulturaktører en arena og et publikum, skaper lokal, regional og nasjonal stolthet, og bygger Innlandets merkevare nasjonalt og internasjonalt. Store publikumsarrangement, mindre «nisjefestivaler» og mindre arrangement av høy kvalitet gjør Innlandet attraktivt for kunstnere, utøvere, innbyggere og besøkende.

Store arrangement kan dessuten gi samfunnsøkonomiske gevinster i form av økt næringsaktivitet, økt turisme og arbeidsplasser, men også økt samarbeid og internasjonale kontakter. De mange ulike arenaene stimulerer til samarbeid og utvikling av nettverk, kunnskap og kompetanse. Arrangementskompetanse utvikles både gjennom erfaringsdeling, kurs, samlinger, møter, samt flerfaglige studietilbud og forskning. Her har fylkeskommunen en rolle gjennom å bidra til tilrettelegging.

Arrangement er også en sentral arena for frivilligheten. Den frivillige innsatsen knyttet til ulike funksjoner under planlegging og gjennomføring av arrangement, er helt avgjørende både for arrangement, men også for den enkelte. Mulighet for felles opplevelser, deltakelse og inkludering er av stor verdi for samfunnet som helhet og en berikelse av den enkeltes liv. Arrangement som arena for inkludering vil være et naturlig tema i ny regional plan om inkludering.

Selv om det er knyttet flere positive effekter til arrangement, vil det videre bli sentralt å ha fokus på en bærekraftig arrangements-utvikling. Det innebærer blant annet å ivareta hensynet til klima og miljø, følge opp konsekvenser av koronaperioden, samt utnytte muligheter for samarbeid om ressurser, utstyr, teknologi og spisskompetanse.

Audunbakkenfestivalen. Foto: Christer Bell

Peer Gynt. Foto: Terje Kongsrud

Mål:
Et Innland med attraktive og varierte arrangement som gir vekst, utvikling, samarbeid og opplevelser.

Strategier:
- Innlandet skal videreutvikles som arena for nasjonale og internasjonale arrangement og mesterskap.
- Fylkeskommunen skal tydeliggjøre sin rolle og virkemidler i arbeidet med arrangementsutvikling.
- Arrangement som arena for deltakelse, inkludering, læring og motivasjon for frivillighet skal styrkes.
- Kulturarrangement og kulturbaserte opplevelser av høy kvalitet skal styrkes
- I arbeidet med arrangementsutvikling skal man dra veksler på kompetansemiljø, fremme samarbeid og stimulere til innovasjon.
- Arrangement skal ivareta klima- og miljøhensyn.
- Legge til rette for at Innlandet kan tiltrekke seg store arrangement

2.6
Kulturelle arenaer, møteplasser og landskap

Kulturelle arenaer og møteplasser er nødvendig hjørnesteiner i lokalsamfunnene. Disse arenaene er viktige, fordi de representerer steder og rom der mennesker møtes fysisk. Slike arenaer og møteplasser kan være biblioteker, idrettsanlegg, tilrettelagte friluftslivsområder og byrommene selv. Møteplassene bidrar til inkludering, fellesskap og livskvalitet, og skaper levbare byer og tettsteder.

Også landskapene som vi omgir oss med er felles arenaer og møteplasser. I tillegg til naturkvaliteter, er det også relasjonelle forhold mellom mennesker og landskap. Landskap som brått endres eller hvis estetikk og opplevelse er truet, engasjerer og mobiliserer innbyggere og lokalsamfunn. Å ta vare på og styre utviklingen i landskapene, er viktig for innbyggere og stedenes attraktivitet.

Selv om nye digitale møteplasser er av verdi, gir de fysiske møtene andre verdidimensjoner. Bibliotekene er arenaer for litteratur, ytringsfrihet og offentlig samtale. Arkivinstitusjoner og museer er arenaer for kunnskaps produksjon og formidling, og forvaltere av det regionale kollektive minnet. Kulturminner, kulturmiljøer og landskap er viktige for å forstå oss selv og vår historie. Utdanningsinstitusjoner, kunstformidlingsinstitusjoner, Den kulturelle spaserstokken, festivaler er arenaer for produksjon, formidling og opplevelse av ulike kunst og kulturuttrykk. Idrett- og nærmiljøanlegg med lett tilgjengelige stier, parker, anlegg/områder er arenaer og møteplasser for sosialt samvær, aktivitet, idrett og fysisk utfoldelse uavhengig av alder og funksjonsevne. Moderne idrettsanlegg bidrar også til tilflytting, bosetting av studenter og toppidrettsutøvere som søker best mulig infrastruktur for sin utvikling.

En god kulturell grunnmur og en god sosial infrastruktur med et mangfold av arenaer, er derfor en forutsetning for deltakelse og inkludering.

Mål:
Innlandet har en god fysisk infrastruktur som sikrer kulturell aktivitet og skaper levbare byer og tettsteder

Strategier:

- Vi skal ta en mobiliserende og koordinerende rolle for å utvikle den fysiske infrastrukturen for kulturlivet i Innlandet.
- Inkluderende og mangfoldige møteplasser for deltakelse, opplevelser, livskvalitet og livslang læring skal utvikles og sikres.
- Vi skal bidra til gode planleggingsprosesser med behovsvurderinger og medvirkning av brukergrupper. Vi skal bidra til å styrke frivillighetens betydning i lokal samfunnsutvikling,gjennom at de har god tilgang til egnede lokaler og anlegg.
- Vi skal bidra til sambruk og samarbeid mellom kommuner om oppgradering og bruk av kulturarenaer som tilfredsstiller kulturuttrykkenes tekniske behov.

2.7
Kultur og kreativ næring - kultur som levevei

Gjennom dialog med kulturaktørene i Innlandet, har det kommet innspill rettet mot kultur som inntektsgrunnlag og næringsvirksomhet. Dette er et bredt tema, som ofte omtales som kulturnæring, kreative næringer eller kulturbaserte næringer. Kulturrådet definerer Kulturell og kreativ næring som disse bransjene: visuell kunst, musikk, scenekunst, litteratur, kulturarv, film, arkitektur, design, mote og dataspill. I Innlandet er det dyktige miljøer og aktører innenfor flere av disse områdene. Fylkeskommunen ønsker å bidra til å styrke næringsgrunnlaget for disse. En styrking er viktig for de enkelte aktørene, men også med hensyn til reiselivsbransjen i Innlandet, hvor kultur, idrett og kulturarv spiller en viktig rolle.

Arbeidet med å styrke kultur som levevei i Innlandet krever gode samarbeidsformer for å lykkes. Verdien av nettverk og tydelige klynger er sentralt i utviklingen av kreative næringer. Noen av utfordringene for kulturaktørene er knyttet til prosjektutvikling, søknadsskriving og bærekraftig næringsutvikling. Fylkeskommunen ser her betydningen av å koble på innovasjonsstrukturen, som f.eks. kunnskapsparker, innovasjonsselskap og næringshagene, og øke deres kunnskap og kompetanse om denne bransjen for å kunne gi nødvendig og riktig bistand. Fylkeskommunen er også opptatt av å sikre god dialog med fag- og interesseorganisasjonene om kulturaktøres behov. Det vil også være nyttig med dialog med kulturutdanningene om hvordan de innarbeider kunnskap om entreprenørskap, innovasjon, økonomi og administrasjon i utdanningsløpet.

Hundorp 2021. Foto: Bjørn Filip Holm

Mål:
Kulturaktører har gode forhold for å kunne bo og arbeide i Innlandet.

Strategier:

- Det skal legges til rette for økt samarbeid og samhandling mellom aktører innen virkemiddel- og innovasjonsapparatet, forsknings- og utdanningsmiljøene og kulturaktører i Innlandet.
- Kulturlivet i Innlandet skal videreutvikles som en viktig og bærekraftig del av generell næringsutvikling og da spesielt reiselivet.
- Fylkeskommunen skal arbeide for økt rekruttering og talentutvikling for det profesjonelle kulturfeltet.
- Stimulere til næringsutvikling basert på vår mangfoldige kulturarv, lokal kulturhistorie, kunst- og kulturhåndverk.

2.8
Barn og unge i Innlandet

Kultur er med på å forme ungdom til nytenkende, kritiske og engasjerte mennesker. Innlandet fylkeskommune skal bidra til at ungdom i fylket har god tilgang til verdifulle møteplasser som øker deltagelse og utviklingsmuligheter innen kultur. Det skal legges til rette for sosiale møteplasser som stimulerer til mestring, skaperglede og tilhørighet. Fylkeskommunen skal etterstrebe at barn og unge skal ha tilgang på ulike kulturuttrykk, uavhengig av bakgrunn. De skal få skape kultur på egne premisser, delta aktivt, og de skal få formidlet kultur av høy kvalitet. For å oppnå en bedre koordinert og helhetlig satsing rundt arbeidet, vil det være viktig å samarbeide med institusjoner, festivaler og større kulturarrangement i fylket. På den måten bidrar vi til at barn og ungdom får oppleve, lære og utøve kultur av høy kvalitet. En god, trygg og aktiv ungdomstid i Innlandet er viktig for utvikling, tilhørighet, lyst til å reise ut, og lyst til å flytte tilbake.

Foto: Marius Græsby

Mål:
Ungdom i hele Innlandet har gode livsvilkår, utviklingsmuligheter, arenaer og attraktive lokalsamfunn, gjennom et bredt og mangfoldig møte med kultur.

Strategier:

- God tilgang til verdifulle møteplasser som øker deltagelse og utviklingsmuligheter innen kulturfeltet skal styrkes.
- Det skal tilrettelegges for inkluderende arrangement som bidrar til et attraktivt oppvekstmiljø der barn og ungdom sikres gode opplevelser og økt livskvalitet.
- Det skal tilrettelegges for at barn og ungdom skal møte profesjonelle kulturtilbud med høy kvalitet, som gir skaperglede, inspirasjon, deltagelse, innsikt og tilhørighet.
- Legge til rette for ulike mentorordninger for ungdom, som gir kunnskap, innovasjon og utviklings-muligheter innenfor kulturfeltet.
- Legge til rette for arenaer som sikrer voksne som jobber med ungdom, kunnskap og nettverk rundt ungdomskultur og medvirkning.
- Stimulere til arrangements- og organisasjonsopplæring i barne- og ungdomsorganisasjoner.

Foto: Marius Græsby

3. Strategier – fagområdene

Konkretisering av delmål og strategier skjer gjennom seksjonsvise handlingsplaner.

3.1
Kunst og kultur

Innlandet har et rikt og vitalt kunst- og kulturliv. Et kulturliv med bredde og mangfold skapes i samspillet mellom kulturinstitusjoner, kunstnere, arrangement, frivillig arbeid, utdanningsmiljø og forvaltning. Innlandet fylkeskommune ønsker å bygge opp under nasjonale kulturpolitiske mål, der mangfold, skaperkraft og kreativitet verdsettes høyt. Flere kulturområder i fylket holder et høyt nivå – også i internasjonal sammenheng – med høy kompetanse i alle ledd, fra rekruttering, via utdanning, til et mangfold av aktivt skapende miljøer og ulike former for infrastruktur for formidling og nettverk.

UKM. Foto: Emma Sofie Bjerke

De ulike regionene har forskjellige kulturelle særpreg, som bidrar til at kulturtilbudet i fylket er stort og variert. En kulturpolitikk for Innlandet skal være med på å formidle de uttrykkene og stemmene som er forankret i vår regions historie og samtid. Kulturlivet i Innlandet skal være åpent og inkluderende. Det skal være med på å videreutvikle uttrykket til nasjonale minoriteter og marginaliserte grupper. Innlandet forvalter også en unik immateriell kulturarv, i form av dans, musikk, håndverk og annen nedarvet kunnskap og ferdighet. Fylkeskommunen ser viktigheten i å bidra til at
denne arven tas vare på og formidles.
En aktiv kunstnerbefolkning er en viktig ressurs i et demokratiperspektiv, fordi meningsutveksling, debatt og stillingstakning krever "ytrere" som løfter fram tematikker og skaper innhold å diskutere. I tillegg kommer kunstens evne til å belyse fra nye og uventede synsvinkler og å stille vedtatte sannheter i et nytt lys. Innlandet skal være en attraktiv region for å bo og jobbe innen kunstnerisk virksomhet. For å lykkes med dette er det behov for målrettede tilskuddsordninger og tilgjengelige, relevante arenaer for produksjon og formidling.

Det finnes flere store kunst- og kulturinstitusjoner i Innlandet som formidler kunst på et høyt nivå, og som bevarer og formidler kultur og tradisjoner til nye generasjoner. Sammen med arrangører av kulturfestivaler og kulturarrangement, kunstnere og kunstnermiljø skapes produksjoner og uttrykk som høster anerkjennelse langt utover fylkets grenser.

Det er potensial for tettere samarbeid og kobling av kompetanse mellom reiselivsaktører og museum, profesjonelle kunstnere og arrangementsnæringene. Kulturopplevelser av høy kvalitet er en viktig premiss for utvikling av attraksjonskraft for reiselivet. Det er samtidig behov for økt forskning- og utviklingsarbeid innen kulturfeltet, også der kulturområdet tangerer mot næring, utdanning og andre fagområder. Et kunnskapsbasert kulturliv vil i sterkere grad bidra til å oppnå og styrke og utvikle kulturlivet.

Tankeplass - Maur. Foto: Siri Leira

Å gi alle barn og unge mulighet for gode opplevelser og utvikling gjennom deltagelse i kunst- og kulturliv er viktig for å stimulere til mestring, skaperglede, inkludering og tilhørighet. Det er derfor viktig med tilgang til verdifulle møteplasser som øker deltagelse og utviklingsmuligheter innen kunst- og kulturfeltet. Felles satsinger og ordninger på ungdomskulturfeltet skal ha fokus på de unges egenproduksjon, innovasjonsmuligheter og gode lærings- og opplevelsesarenaer. Viktige arenaer her er frivillig kulturliv som kor og korps, UKM (Ung Kultur Møtes), kulturfestivaler og andre arrangement.
Barn og unge er en viktig målgruppe, men samtidig har Innlandet en høy andel eldre. Også for denne gruppen er det viktig med tilgang på regelmessige kulturelle opplevelser. Et viktig tilbud her er Den kulturelle spaserstokken som har et stort potensial for videreutvikling.

Frivilligheten er avgjørende for et vitalt kunst- og kulturliv, både når det gjelder å skape trivsel, god folkehelse og tilhørighet i lokalsamfunnet, og for gjennomføring av festivaler og andre store kulturarrangement. Frivillig sektor er en viktig samarbeidspart for videreutvikling av kunst- og kulturlivet i Innlandet.

Delmål 1:
Et profesjonelt kunst- og kulturliv opplever Innlandet som en attraktiv region for sitt virke.

Strategier:
- Bidra til styrking og videreutvikling av kulturens ulike institusjoner / organisasjoner.
- Legge til rette for at kunstnere og kulturarbeidere skal kunne bo, arbeide og formidle sin kunst i hele Innlandet.
- Bidra til å ivaretakelse og formidling av den særegne og rike immaterielle kulturarven i Innlandet.

Delmål 2:
Innbyggere og tilreisende får delta i kulturaktivitet på gode arenaer.

Strategier:
- Samarbeide med organisasjoner og arrangører for videreutvikling av kulturarrangement og offentlig kunst med sikte på bærekraftig gjennomføring og positive økonomiske ringvirkninger.
- Sterkere fokus på grønn omstilling innen kunst- og kulturlivet for å redusere sektorens klimaavtrykk.

Delmål 3:
Barn og unge opplever gode muligheter for aktivitet, opplevelse og utvikling innen kulturlivet.

Strategier:
- Sikre barn og unge i Innlandet god tilgang til verdifulle møteplasser, som øker deltagelse og utviklingsmuligheter innen kunst- og kulturfeltet.
- Fremme et sterkt frivillig kulturliv og bidra til at det kan skapes kulturell aktivitet og skaperkraft.

3.2
Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) er begrunnet i stortingsmelding nummer 8 (2007/08) samt stortingsmelding nummer 18 (2021).

Ordningen er en nasjonal satsing som skal bidra til at alle skoleelever i Norge får møte profesjonell kunst og kultur. DKS har vært en del av ulike regjeringers kulturpolitiske satsing siden 2001 og tilbyr norske skoleelever profesjonell kunst og kultur innenfor scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv.

Kulturtilbudene skal vise hele bredden av kulturuttrykk og være av høy kvalitet, slik at elevene og skolene gjennom ordningen skal få mulighet til å oppleve, gjøre seg kjent med og utvikle forståelse for profesjonelle kunst- og kulturuttrykk av alle slag.

Den kulturelle skolesekken finansieres av både fylkeskommunale midler og av spillemidler som fordeles av Kulturdepartementet til fylkeskommunene via Kulturtanken.

Fylkeskommunen er ansvarlig for koordineringen regionalt, samtidig som kommunene har mulighet til å utvikle sine egne program.

Nattergalen. Foto: Lars Opstad

Delmål 1:
Den kulturelle skolesekken Innlandet skal være et aktivt og tydelig fagmiljø

Strategier:
- Utvikle et modig produksjonsmiljø for kunst- og kulturformidling til barn og unge.
- Samarbeide med lokale og nasjonale aktører om utvikling av et best mulig kunstfaglig DKS-program for barn og unge.
- Være en synlig nasjonal leverandør av innhold til Den kulturelle skolesekken.
- Utvikle de ansattes og enhetens kompetanse gjennom aktiv deltagelse på nasjonale arenaer
- Opprettholde og utvikle enhetens høye administrative kompetanse, gode rutiner og effektive bruk av planleggingsverktøy.

Delmål 2:
Den kulturelle skolesekken Innlandet skal gi den enkelte elev kunst- og kulturformidling gjennom hele skoleløpet.

Strategier:
- Gi den enkelte elev et mangfoldig tilbud både når det gjelder kunstnerisk innhold, format og formidlingsform hvert skoleår, innenfor de seks fagfeltene visuell kunst, musikk, scenekunst, kulturarv, litteratur og film.
- Gi elevene et verksted minst to ganger i løpet av de ti årene de går i grunnskolen.
- Gi hver elev i grunnskolen minimum 3 besøk hvert skoleår
- Gi hver elev i videregående skole minimum 2 besøk hvert skoleår.

Enslaved - Riksscenen. Foto: Lars Opstad

3.3
Fylkesbibliotek

I henhold til Lov om folkebibliotek skal fylkesbibliotekene ha rollen som regional utviklingsaktør på bibliotekfeltet. Fylkesbibliotekets kjerneoppgave er å sikre gode og relevante bibliotektjenester i Innlandets 46 kommuner og 23 skolebibliotek i videregående skole. Fylkesbiblioteket bidrar til kompetanseutvikling, infrastruktur, regional nettverksbygging, innovasjon og bibliotekutvikling.

Innlandet har ingen storbybibliotek som kan være motor for bibliotekutvikling slik de fleste andre fylker har. Det vil derfor i fremtiden være behov for et sterkt og utviklingsorientert fylkesbibliotek som kan bidra til å oppfylle biblioteklovens og den nasjonale bibliotekstrategien 2020-2024 Rom for demokrati og dannelse. Strategien fremhever spesielt samarbeid og utvikling på tvers av bibliotektyper og utadrettet virksomhet med målsetting om å nå nye brukergrupper.

Alle de 23 videregående skoler i Innlandet har eget bibliotek. Det er stor variasjon i hvordan skolene satser på biblioteket og bibliotekarens pedagogiske og faglige betydning for elevenes

skolehverdag. Fylkesbiblioteket bistår skolebibliotekene på lik linje med folkebibliotekene, og har egen samarbeidsavtale med Kompetanse og tannhelse for utvikling av bibliotekene i skolene.

Bokbussen. Foto: Marius Græsby

Bibliotekenes rolle som samfunnsutvikler

Bibliotekene er og har alltid vært en institusjon hvis mål er å styrke demokratiet ved å skape trygge, tolerante og mangfoldige lokalsamfunn. Det gjør de, og har alltid gjort, ved å være et sted hvor alle er velkomne til å lære, oppleve og dele kunnskap. Bibliotekene har opprettholdt sin sentrale posisjon som en del av grunnstammen for demokratiet gjennom 150 år. Det har de klart ved å tilpasse seg det samfunnet og de omgivelsene de til enhver tid er en del av - og ved å holde fast på bibliotekets kjerneverdier.

Norge og Innlandet skal gjennom store omstillinger for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn i framtida. Bibliotekene vil spille en viktig rolle i dette samfunnsprosjektet ved å være nyskapende og relevante samfunnsutviklere.

Bibliotekene skal styrkes som møteplasser som fremmer opplevelser, livslang læring og inkludering.

I Innlandets litterære arv finnes alle de tre nobelprisvinnere fra Norge; Sigrid Undset, Bjørnstjerne Bjørnson og Knut Hamsun. Dette setter Innlandet i en unik posisjon nasjonalt og internasjonalt. Innlandet har også et svært aktivt litterære miljø, i form av anerkjente samtidsforfattere, Nordens største litteraturfestival, Lillehammer UNESCO-litteraturby, Nordens største poesifestival og Nansenskolen. Dette gir Innlandet et stort utviklingspotensial som kan bidra til både nærings- og stedsutvikling og kompetansebygging.

I Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2024 Rom for demokrati og dannelse fremheves det at fylkesbibliotekene skal ha en sentral rolle i å utvikle metoder for deling av ressurser, formidlere og formidlingsopplegg, for å heve kvaliteten på det litterære tilbudet til innbyggerne i fylkene. Bokbussen i Innlandet sin kjerneoppgave er å drive aktiv litteraturformidling og å spre leselyst og leseglede til barn og unge på grunnskoler i Innlandet. Gjennom sin formidlingskompetanse gir Bokbussen elevene varierte kulturopplevelser og hjelper dem med å finne passende bøker.
For å sikre alle innbyggerne i Innlandet lik tilgang på fysiske og digitale medier, administrerer og støtter fylkesbiblioteket konsortieavtaler for transportordning av medier mellom bibliotek og konsortiet for e-bøker. Fylkesbiblioteket skal legge til rette for samarbeid mellom folke-, skole-, universitets- og høgskolebibliotek for å støtte opp om forskning og livslang læring.

Delmålene og strategiene under er valgt ut for å bidra til å nå de nasjonale og regionale bibliotekmålene. De er forankret i biblioteklovenog er knyttet opp mot Innlandets utfordringer og fylkeskommunens samfunnsoppdrag.

Foto: Marius Græsby

Delmål 1:
Biblioteket er lokalsamfunnets sentrale arena for demokrati og dannelse.

Strategier:
- Ta en aktiv rolle i å utvikle bibliotekene som relevante møteplasser i lokalsamfunnet.
- Legge til rette for innbyggernes formelle og ikke-formelle læring ved å styrke bibliotekenes rolle som kunnskapsforvalter og læringsarena i samarbeid med aktører for livslang læring.
- Styrke samarbeid og sosiale nettverk i lokalsamfunnet for inkludering og bedre folkehelse.
- Utvikle bibliotekene som arena for samskaping

Delmål 2:
Litteraturfylket Innlandet har nyskapende formidlingsarenaer som fremmer leselyst og leseglede.

Strategier:
- Prioritere samarbeidsprosjekter regionalt, nasjonalt og internasjonalt, som støtter og videreutvikler Litteraturfylket Innlandet.
- Bidra med tiltak i bibliotekene som fremmer lesing og digital kompetanse, og ta ansvar for utvikling og formidling av digitalt innhold i bibliotekene.
- Styrke Bokbussens tilbud slik at det når ut til flere barn i Innlandet.

Delmål 3:
Bibliotekene har høy kompetanse gjennom økt samarbeid og utvikling.

Strategier:
- Prioritere utadrettet, tverrfaglig virksomhet i samarbeid med eksterne aktører som bygger opp under regional bibliotekutvikling på ulike kompetanseområder. Sørge for en relevant kompetanseutviklingsplan i samsvar med bibliotekenes behov.
- Initiere fysiske og digitale møteplasser for samarbeid, utvikling og kompetanseheving.

3.4
Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Målet om et mer aktivitetsvennlig samfunn, skal vise vei i utviklingen av Innlandet som et bærekraftig fylke og et godt sted å leve. Det er en ambisjon at fysisk aktivitet skal være en naturlig del av dagliglivet i alle livets faser. I Innlandet skal det være enkelt å være fysisk aktiv med muligheter for å gå, sykle, trene, konkurrere samt oppleve natur, stillhet og ro.

Fysisk aktivitet er viktig for å oppnå flere av FNs bærekraftsmål, deriblant målet om god helse og livskvalitet. Fysisk aktivitet kan gi glede, mestring, opplevelser, tilhørighet, sosialt samvær, livskvalitet og mulighet til utfoldelse ut ifra egne forutsetninger. Fysisk aktivitet kan også ha en samfunnsøkonomisk gevinst ved å bidra til at vi kan stå lenger i arbeid, samt redusere behovet for helse- og omsorgstjenester og for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer.

Et aktivitetsvennlig samfunn skal gjøre det attraktivt og enkelt å være aktiv på egen hånd og delta i organiserte aktiviteter. Det arbeides for at kapasitet, tilgjengelighet og tilrettelegging av arealer og anlegg utvikles i takt med befolkningens behov.

Tilrettelegging for økt fysisk aktivitet berører de fleste sektorer og tjenester. Samarbeid både internt og eksternt er avgjørende for å for å legge til rette for et aktivitetsvennlig samfunn. Sentrale samarbeidspartnere for fylkeskommunen er frivillige organisasjoner, kommuner, institusjoner, stiftelser, private aktører og akademia.

Grunnmuren for å nå målene er tilgang til arenaer, anlegg, møteplasser for barn, unge, voksne og eldre. Seksjonen har en sentral rolle i arbeidet med en innovativ og bærekraftig anleggsutvikling gjennom forvaltning av spillemidlene. Dette innebærer deltakelse og veiledning i planarbeid og behovsvurderinger, kompetansearbeid rettet både mot kommuner og frivillige lag/foreninger for å sikre gode spillemiddelsøknader, samt initiere og påvirke til samarbeid om anleggsutvikling mellom offentlige og private aktører.

Utvikling av gode idretts-, aktivitets- og friluftslivsanlegg danner videre grunnlag for et mangfoldig aktivitetstilbud. Gjennom å arbeide for deltakelse, inkludering og aktivitetsglede skapes gode lokalsamfunn. Virkemidlene i dette arbeidet er tilskuddsordninger og støtte til prosjekter/tiltak og arrangementer det søkes om midler til. Partnerskapsavtaler med Innlandet Idrettskrets, Olympiatoppen Innlandet, Senter for praksisrettet idrettsvitenskap, nettverk og nyskaping (SPINN) samt Forum for natur og friluftsliv bidrar også til koordinering og samarbeid om å nå målene.

Store og mindre arrangement er også en konsekvens av anleggs- og aktivitetsutviklingen. Innlandet har en sentral posisjon som arena for idrettsarrangement. Det skal jobbes for å styrke denne posisjonen gjennom arrangementsutvikling som bidrar til profilering, innovasjon, næringsutvikling, identitetsbygging, kompetanseutvikling, motivering for frivillighet og inkludering.

Foto: Kjersti Rønning Huber

Foto: Amund Haugen Steinbakken

Delmål 1:
Innlandet har et aktivitetsvennlig samfunn, der alle uavhengig av alder, kjønn, funksjonsnivå og sosial bakgrunn gis mulighet til fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Strategier:
- Utvikling, planarbeid og politikkutforming for fagfeltet idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal være basert på et godt kunnskapsgrunnlag.
- Det skal bygges nettverk for samarbeid og koordinering av kompetansearbeid og aktivitetstiltak mellom det offentlige, frivillighetens organisasjoner, næringsliv og akademia.
- Innlandet skal være godt tilrettelagt med anlegg og områder for både organisert og egenorganisert fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

Delmål 2:
Økt andel av innbyggere i Innlandet oppfyller Helsedirektoratets anbefalinger om fysisk aktivitet.

Strategier:
- Innbyggerne i Innlandet skal oppleve et mangfoldig og inkluderende aktivitetstilbud.
- Det skal arbeides for å redusere barrierer for deltakelse, samt styrke motivasjonsfaktorer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.
- Arrangement skal skape motivasjon for deltakelse og frivillighet, samt bidra til innovasjon og profilering av Innlandet.

3.5
Kulturarv

10 000 år, så lenge har det bodd folk i det som nå kalles Innlandet. Vår moderne tid fyller bare en brøkdel av de tusenårene som har gått siden de første jegerne og sankerne kom hit. Sporene etter mennesker gjennom tusenvis av år, alle kulturminnene som ligger i skogen, utmarka, fjellet, seterdalene, midt i byen, under åkerjorda, gir oss muligheten til å leve oss inn i, og prøve å forstå hvordan det var her før vår tid. Kulturminner er en sentral del av de historiene vi forteller om oss selv, om Innlandet, og om Norge.

Kulturarv kan også være smertefull og ubehagelig, men fortelle viktige historier om ekskludering, rasisme, store klasseskiller og utnytting. Disse sidene ved historien trenger vi også å ha med videre, vi kan lære av det. Historien i Innlandet rommer mangfold, innvandring og utflytting, kriser og krig, men også oppgangstider, framtidstro og inkludering. Sporene etter 10 000 år med levde liv er omfattende, og fylkeskommunen har et stort ansvar for forvaltningen av dem i bred forstand.

Kulturarvseksjonens samfunnsoppdrag er todelt. Vi er forvaltningsorgan og myndighetsutøver, men også samfunnsutvikler. En rekke nye oppgaver og større

7700 år gammel is i istunnelen i Klimaparken ved Galdhøpiggen. Foto: Cathrine Dokken

myndighet på kulturarvsfeltet er overført til fylkeskommunene fra Riksantikvaren. Overføringen av ansvar skal bidra til at kulturminnene bevares, brukes, oppleves og utvikles på en bærekraftig måte.

1300 år gammel ski smeltet fram fra ei isfonn i Reinheimen nasjonalpark
Foto: Innlandet fylkeskommune

Stortingsmeldinga Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold (16, 2019-2020) stadfester hvordan samfunnsutviklerrollen for kulturarvfeltet skal styrkes, og fokus rettes mot helhet, sammenhenger, kulturarvens betydning for menneske og samfunn, og innbyggernes rettigheter med tanke på involvering og påvirkning.

Innlandets kulturmiljø kan brukes som en ressurs inn i både samfunnsutvikling generelt og kulturlivet spesielt, for eksempel i sammenheng med tema som folkehelse, friluftsliv, møteplasser, arrangement, næringsliv, reiseliv, opplevelsestilbud, tilhørighet, lokalsamfunnsutvikling og samfunnsplanlegging. Kulturmiljø kan gi historisk dybde til prosjekter eller planarbeid som igangsettes både innenfor og utenfor fylkeskommunen.

Forvaltingen av kulturminner og kulturmiljøer har en bærekraftdimensjon. Konsekvensen av klimaendringer har ført til at et stort antall gjenstander smelter frem fra isen ulike steder i verden. Kulturarvseksjonen har et pågående brearkeologisk sikringsprogram i høyfjellet, som får stor nasjonal og internasjonal oppmerksomhet. Over halvparten av verdens brearkeologiske funn er funnet i Innlandet fylke. Også innenfor byggesektoren kan kulturmiljøpolitikken bidra til en mer bærekraftig utvikling i omstillingen til et lavutslippssamfunn. Gjenbruk, rehabilitering og oppgradering av eksisterende bygningsmasse utgjør en svært viktig faktor for å redusere utslipp og forbruk.

De langsiktige måla for kulturarvsfeltet i Innlandet fylkeskommune sammenfaller med de nasjonale måla for kulturmiljøforvaltninga:

- Kulturarven forvaltes som en ikke-fornybar ressurs for bred verdiskaping og for en bærekraftig
- samfunnsutvikling i Innlandet
- Ta en sentral rolle i arbeidet med klimautfordringer på det nasjonale og internasjonale natur- og
- kulturarvsfeltet
- Innbyggere og organisasjoner i Innlandet engasjerer seg i mangfoldet av kulturarvsutrykk

Det nasjonale og regionale ambisjonsnivået for kulturarvfeltet er høyt. En ambisiøs kulturarvutvikler må gis tilstrekkelige rammer gjennom delmålene.

Prøysenstua. Ringsaker
Den freda husmannsplassen der Alf Prøysen bodde, er nå en kulturell møteplass. Foto: Tore Lahn

Delmål 1:
Innlandets kulturmiljøer forvaltes som en ressurs i samfunnsutvikling og klima- og miljøarbeid.

Strategier:
- Bidra til en helhetlig miljø- og arealforvaltning gjennom bredt samarbeid.
- Styrke sosial tilhørighet og lokal utvikling ved tilrettelegging og bærekraftig bruk av kulturmiljøer.
- Bidra til at kulturmiljø kan være en bærekraftig ressurs for reiseliv og i besøksforvaltning.
- Styrke viktige ledd i forvaltningen gjennom utdanning, kompetansebygging og rådgivning for kommuner, eiere og brukere av kulturmiljøer.
- Formidle kunnskap om klimagevinsten av å gjenbruke eksisterende bygningsmasse fremfor å rive.
- Bruke kulturmiljø som en ressurs inn i internt arbeid tilknyttet folkehelse, frilufts- og kulturliv, samferdsel, stedsutvikling og samfunnsplanlegging.
- Kartlegge og dokumentere kulturmiljø som trues av klimaendringer
- Stimulere til utvikling av grunnleggende ferdigheter og næringsutvikling med utgangspunkt i kulturarv, kulturhistorie og kulturhåndverk.

Delmål 2:
Innbyggere og organisasjoner i Innlandet inkluderes i et mangfoldig arbeid med kulturarv.

Strategier:
- Styrke kunnskap om kulturmiljø knyttet til nasjonale minoriteter og urbefolkning, og ta initiativ til samarbeid med relevante fagmiljø.
- Bruke formidling og kompetansebygging for å engasjere innbyggerne i kulturarvsarbeidet.
- Styrke og utvikle det tverrfaglige samarbeidet med sektormyndigheter, kommuner, skoler, museer, interesseorganisasjoner og grunneiere for å ta vare på og bruke Innlandets kulturmiljø.
- Styrke en helhetlig forvaltning og formidling ved å inkludere immateriell kulturarv.
- Sikre en tett dialog og oppfølging av eiere av freda og verneverdige kulturmiljø.

Delmål 3:
Arbeidet med Innlandets kulturarv skal konsentreres om nasjonalt og regionalt viktige og verdifulle kulturminner, slik at disse sikres og aktiveres som grunnlag for opplevelser og samfunnsutvikling.

Strategier:
- Bygge kompetanse for å løse nye forvaltningsoppgaver overført fra Riksantikvaren.
- Avklare kulturminnehensyn tidlig i planprosesser og bidra med god kunnskap i rådgiving og veiledning av kommuner og innbyggere.
- Prioritere arbeid som berører kulturmiljøer og kulturlandskap utpekt som viktige gjennom lovverk, i verdensarvområder, internasjonale konvensjoner og statlige og regionale satsinger og planer.
- Benytte teknologiske løsninger som gir gode forvaltningsverktøy.
- Løfte fram utvalgte kulturmiljø som arena for bærekraftig kunst- og kulturformidling.

Ringsaker kirke sin plassering i landskapet gjør middelalderhistorien synlig. Foto: Øystein Lia

3.6
Fylkesarkiv

Om Innlandet fylkesarkiv
Innlandet fylkesarkiv ble opprettet i 1995 som arkivdepot for OL-arkivene, Lillehammer kommune og Oppland fylkeskommune.
I dag har Innlandet fylkesarkiv ansvaret for de historiske arkivene til Innlandet fylkeskommune, og arkivene etter tidligere Hedmark og Oppland. Gjennom IKA Opplandene, et kommunalt oppgavefellesskap, har Innlandet fylkesarkiv et regionalt arkivsamarbeid med 47 kommuner i Innlandet og Viken. Det gjør Innlandet fylkesarkiv til en av de største interkommunale arkivinstitusjonene og til landets største fylkesarkiv.

Foto: Bjørg Ida Berget

Innlandet fylkesarkiv med IKA Opplandene tar vare på avsluttede arkiv, både digitale arkiver og
papirarkiver. Innlandet fylkesarkiv jobber for å sikre dokumentasjon slik at det ikke skal være tvil om at dokumentasjonen er autentisk og pålitelig, både i nåtid og fremtid.

Som institusjon har Innlandet fylkesarkiv to viktige ansvarsområder: Fylkesarkivet er en kulturhistorisk institusjon med oppgaver knyttet til forskning og formidling, men har også
lovpålagte forvaltningsoppgaver inkludert veiledning og rådgivning. Fylkesarkivet har et utstrakt samarbeid med lokale og regionale museer og historielag. Nasjonalt samarbeider Fylkesarkivet med Arkivverket, andre fylkesarkiv og kommunale arkivinstitusjoner.

Samfunnsrolle
Nasjonale føringer og forventninger viser at fylkeskommunene vil få et tydeligere ansvar for samfunnsdokumentasjonen på tvers av forvaltningsnivåene. Dette vil også påvirke det organiserte arkivsamarbeidet i regionen. Arkivinstitusjonenes samfunnsrolle innebærer ansvar for en helhetlig dokumentasjon av så vel fortiden, som den nære samfunnsutviklingen. Det vil si en dokumentasjon av demokratiet og individets rettigheter i samfunnet, uavhengig av om kildene til dokumentasjonen er private eller offentlige arkiver.

Innlandet fylkesarkiv er fylkeskoordinerende institusjon for privatarkiver i regionen. Det innebærer et nært samarbeid med privatarkivaktører for å sikre verneverdige privatarkiver for framtiden. Relevante samarbeidsparter er blant annet Arkivverket, museene i regionen, Arbeiderbevegelsens arkiv og bedrifter som oppbevarer sine historiske arkiver. Sammen med museene og de øvrige arkivinstitusjonene, forvalter vi regionens historiske røtter og sikrer informasjonen for fremtiden; dette gjelder også individets rettigheter.

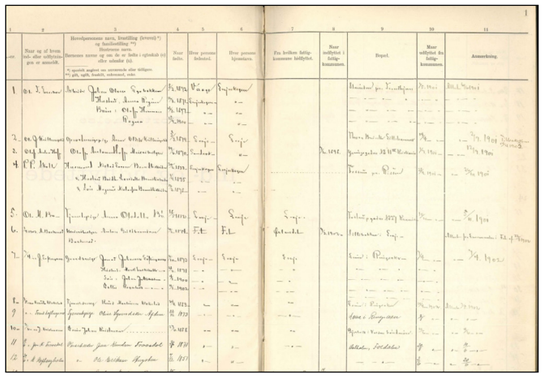

Nye protokoller er digitalisert og publisert.
Foto: Fylkearkivet

Et arkivlandskap i endring
Arkivsektoren er inne i et paradigmeskifte, fra papirer til digitalt skapte arkiver. Det er svært viktig at de digitale arkivene blir sikret for fremtiden. Derfor har samfunnet behov for større og sterkere fagmiljøer som kan arbeide med utvikling og innovasjon innenfor arkiv. Dette gjelder også for privatarkiver, hvor arbeidet med de digitalt skapte arkivene ikke har kommet ordentlig i gang. Innlandet fylkesarkiv jobber for å sikre de sentrale egenskapene som arkivets autentisitet, integritet, pålitelighet og anvendbarhet, og dette er en av fylkesarkivets viktigste oppgaver framover. Et samarbeid med andre arkivaktører er helt essensielt med tanke på en felles løsning.

Foto: Tor Kvande

Delmål 1:
Regionens samfunnsminne skal være forsvarlig sikret og bevart for ettertiden

Strategier:
- Veilede kommuner og fylkeskommunen i oppgavene med dokumentasjonsforvaltning i henhold til gjeldende regelverk og retningslinjer
- Utarbeide bevarings- og kassasjonsplan for så vel kommunale som fylkeskommunale og private arkiver
- Som fylkeskoordinerende institusjon for privatarkiver i Innlandet drive rådgivning, planarbeid og utvikle en samlet kompetanse for bevaring av verneverdige arkiver

---

Delmål 2:
Innlandet fylkesarkiv skal ha et solid arkivfaglig utviklingsarbeid

Strategier:
- Sikre tilgang til regionens samfunnsminne ved å utvikle brukervennlige innsynsløsninger som sikrer autentisk informasjon til innbyggerne og forvaltningen
- I samarbeid med arkivsektoren, NTNU og andre samarbeidspartnere, utvikle metoder for bevaring og innsynsløsninger i digitale arkiver
- Bidra til utvikling av Digitalarkivet som nasjonal bevaring og innsynsløsning for historiske kilder

---

Delmål 3:
Regionens arkiver skal synliggjøres gjennom forskning og formidling

Strategier:
- Bidra i forsknings- og utviklingsprosjekter innen fagfeltet
- Etablere forskningsbaserte formidlingstiltak for regionens arkiver
- Stimulere til forskning med utgangspunkt i regionens arkiver

---

Delmål 4:
Innlandet fylkesarkiv skal være samarbeidspartner i det arkivfaglige miljøet

Strategier:
- Videreutvikle samarbeidet med det arkivfaglige miljøet
- Videreutvikle samarbeidet med frivillige lokalhistoriske aktører
- Videreutvikle Innlandet fylkesarkivs tjenestetilbud
- Videreutvikle samarbeidet med deltakerkommunene i IKA Opplandene
- Videreutvikle samarbeidet med privatarkivaktører

Prosjekt Tankeplass. Foto: Marit Brænd

Innlandet
fylkeskommune